رویکردهای پژوهشی در علوم زمین، شماره ۲۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۳۰ – ۱۵

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

مجله علمی رویکردهای پژوهشی در علوم زمین (سال هشتم)
شماره ۲۱ / پاییز و زمستان ۱۴۰۲ / ص ۳۰ – ۱۵

ظرفیت سنجی پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار

تاریخ دریافت مقاله: مرداد ۱۴۰۲
تاریخ پذیرش مقاله: مهر ۱۴۰۲

محمدسعید موسایی باغستانی
مدیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی منطقه آزاد چابهار.

نام نویسنده مسئول:
محمدسعید موسایی باغستانی

چکیده
منطقه چابهار در جنوب شرقی ایران با مساحت حدود ۱۷۱۵۵ کیلومتر مربع، واقع در کنار آب‌های گرم دریای عمان و اقیانوس هند است. هدف تحقیق، ظرفیت سنجی پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار بوده است. جامعه پژوهش شامل مدیران، کارکنان، فعالین حوزه گردشگری و صنعت گردشگری بوده که ۱۵۰ نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. روش تحقیق، توصیفی-پیمایشی و روش گردآوری اطلاعات، مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی بوده است. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای شامل ۳۴ سوال در دو بخش ظرفیت سنجی پدیده مونسون و ۲۲ سوال در بخش ظرفیت سنجی چالش‌های پدیده مونسون بوده است. نرم‌افزار spss برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به کار رفته و جهت پایایی سوالات از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که در بخش ظرفیت سنجی پدیده مونسون، شاخص‌های متعلق به تنوع محیطی طبیعی و بکر بودن آن، چشم‌اندازهای متنوع جغرافیایی، اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد ارزی برای کشور و امکان دسترسی به بازارهای بین‌المللی مهمترین شاخص‌ها بوده‌اند. در بخش ظرفیت سنجی چالش‌های پدیده مونسون، بیشترین چالش‌ها مربوط به تهدیدهای زیست‌محیطی و ایجاد خسارت به آثار تاریخی، فرهنگی و طبیعی، دگرگونی در ساختار جامعه و نامناسب بودن تاسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی بوده‌اند.
کلمات کلیدی: چابهار، توسعه گردشگری، ظرفیت سنجی، ساحلی، مونسون.

رویکردهای پژوهشی در علوم زمین، شماره ۲۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۳۰ – ۱۵
ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

مقدمه

گردشگری اغلب به عنوان محرکی برای توسعه ملی و منطقه های، احیای جوامع و ارایه مزایا به مردم محلی در نظر گرفته می شود (شکوهی و یزدانپناه، :۱۳۹۸ ۱۵۲). زیرا رشد گردشگری با گسترش بازارهای مسافرتی و تنوع در مقاصد گردشگری همراه بوده است (فینل[1]، ۲۰۲۰: ۴۵). گردشگری می تواند با استفاده کامل از منابع گردشگری در مناطق مختلف، به تنظیم و بهینه سازی سازه های صنعتی، گسترش زنجیره صنعتی کشاورزی، توسعه خدمات گردشگری، ترویج اشتغال غیرکشاورزی، افزایش درآمد کشاورزان و ایجاد پایه اقتصادی بهتر برای ساخت و ساز جدید کمک کند (ژنگ[2]، ۲۰۱۲). می توان گفت گردشگری عنصری اساسی در توسعه اقتصاد جهان و یکی از منابع اصلی درآمد کشورهای پیشرفته و نوظهور است (کوستا[3]، ۲۰۱۷: ۵۸۹).) بنابراین، گردشگری در رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع دارای اهمیت فزایندهای است؛ به گونه ای که آثار اقتصادی آن در اکثر کشورهای دنیا، به وضوح قابل مشاهده است و محققان در مطالعات متعددی، از آن به عنوان عامل رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها یاد می کنند (سیلوا [4]و همکاران ، ۲۰۱۸: ۱) از این رو گردشگری به ستونی قوی برای توسعه پایدار کشورهای توسعه یافته و در حال ظهور تبدیل شده است (موسن[5]، ۲۰۱۹: ۱۲۳). و تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم بر توسعه پایدار شهرها در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی، مانند اشتغال زایی، امنیت اجتماعی، حفظ محیط زیست و ... دارد. بنابراین، گردشگری دارای پیامدهای قابل توجهی در بخش پایداری است (لنزن[6] و همکاران ، ۲۱۸: ۵۲۳). لذا از آن جایی که امروزه گردشگری به یکی از صنایع رو به رشد جهان و ابزاری برای ایجاد درآمد ملی، منطقه ای و محلی بدل گشته و از مفاهیم و ارکان توسعه پایدار قلمداد می شود (رتنسونچا[7]، ۱۹۹۸). در کشور ما مناطق مختلفی از قابلیت گردشگری برخودار بوده که منطقه ساحلی چابهار یکی از آنها به شمار میرود. اگرچه این منطقه دارای پتانسیل های قابل توجهی در ابعاد مختلف در راستای دستیابی به توسعه است، اما از توجه به این نکته که "در بسیاری از کشورها گردشگری راه اصلی و چه بسا تنها راه توسعه است (صداقت و بروجنی ضرغام و ۱۳۹۸). نباید غافل بود. به عنوان مثال منطقه آزاد در نزدیکی شهر چابهار به عنوان روزنه اصلی امید به زندگی مردم بومی ساکن در استان سیستان و بلوچستان تاکنون نتوانسته است به اهداف مورد نظر خود دست یابد و موجبات بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی را فراهم سازد. مطالعات پیشین و اسناد فرادست نشان می دهد که در منطقه چابهار به دلیل وجود دارایی های ارزشمند و بی بدیل محیطی و طبیعی امکان توسعه توسط صنعت گردشگری وجود دارد. بی شک شناسایی قابلیت های گردشگری در این منطقه و برنامه ریزی برای آن امری کمک کننده در راستای دستیابی به توسعه محلی و منطقه ای محسوب می گردد.

یکی از پدیده هایی که می تواند به توسعه گردشگری ساحلی چابهار کمک کند پدیده مونسون است. مونسون به معنای موسم یا همان فصل بارانی و فصل مرطوب است. (ینگ سونک[8]، ۲۰۱۳). ملوانانی که در زمان های مختلف تاریخی به هند می آمدند اولین کسانی بودند که متوجه پدیدهٔ موسمی شدند. اعراب بازرگانی که به هند می آمدند نیز از واژگونی سیستم باد سود می بردند و این وارونگی فصلی سیستم باد را موسم (مونسون) کلمه ای عربی نامیدند که به معنای فصل است. موسمی به واژگونی فصلی در جهت باد یک سال اشاره دارد. این تصور که تضاد زمین و دریا در مقیاس قاره ای علت اصلی وجود گردش جریانات موسمی است، یک اعتقاد طولانی مدت از زمان هالی (۱۶۸۶) بوده است (چو [9]و همکاران، ۲۰۰۱: ۴۹۷). در زمستان که خشکی ها نسبت به اقیانوس ها سردتر می شوند، هوا به سمت بیرون از خشکی جریان می یابد. در تابستان، خشکی ها نسبت به اقیانوس ها گرم تر می شوند، لذا جریان از اقیانوس به سمت خشکی است. در پاییز و زمستان، خشکی ها در عرض های جغرافیایی میانه

[1] Fennell
[2] Zhang
[3] Costa
[4] Silva
[5] Mason
[6] Lenzen
[7] Rattanasuwongchai
[8] Yang Song
[9] Chao

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

نسبت به اقیانوس های اطراف سریع تر سرد می شوند. هوای سردتر خشکی ها به سمت مراکز کم فشار بالای اقیانوس ها جریان می یابند. در بهار و تابستان، خشکی قاره ها نسبت به اقیانوس ها سریع تر گرم می شوند و هوای بالای قاره ها نسبت به هوای بالای اقیانوس ها گرم تر است. هوای گرم تر صعود می کند و هوای سردتر مرطوب بالای اقیانوس به سمت داخل خشکی جریان می یابد و به دلیل نیروی کوریولیس به صورت چرخندی جریان می یابد. توزیع جغرافیایی شدت و مدت موسمی ها به طور قابل ملاحظه ای از سالی به سال دیگر تغییر می کند و هنوز نمی توان آن را به دقت پیش بینی کرد (فلاح قلاهری، ۱۳۹۱: ۴۱۵).
بیش از نیمی از جمعیت جهان (بیشتر کشورهای در حال توسعه) تحت تأثیر آب و هوای تحت سلطهٔ موسمی زندگی می کنند. فرهنگ و سبک زندگی آن ها به دور طبیعت چرخه ای آن تکامل یافته است و کشاورزی هنوز هم رایج ترین شکل استفاده از زمین در بیشتر این مناطق است. وابستگی کشاورزی به باران های موسمی به ویژه در کشورهایی دارای زیرساخت ضعیف و افزایش شهرنشینی باعث شکل گیری جوامعی می شود که از نظر ویژگی های مونسون، از قبیل تاریخ شروع و خاتمه، کل میزان بارندگی و شدت بارندگی در برابر تغییر پذیری آن ها بسیار آسیب پذیرند. آب و هوای هند (به ویژه شهر چراپوچی، پرباران ترین نقطهٔ دنیا در فصل تابستان) نیز به شدت تحت تأثیر بادهای موسمی قرار دارد و به همین علت گردشگری مونسون (موسمی) به عنوان صنعتی جدید در گردشگری در فصل موسمی هر ساله جهانگردان زیادی را از سرتاسر دنیا به مناطق موسمی هندوستان، بنگلادش و کشورهای تحت منطقهٔ موسمی می کشاند. طبق ویژگی های ذکر شده در خصوص بارش های فراوان و سیل آسا و زیان هایی که این بارش ها به زندگی عادی مردم می زند با ایجاد دمای خنک و شرایط مطلوب، اهمیت بسیار ویژه ای برای صنعت گردشگری به خصوص گردشگری اقلیمی (کلیماتوریسم) دارد. در کشورهای حوزهٔ موسمی و همسایه های جنوب شرقی ایران، جشنواره های مختلفی با توجه به تبلیغات گسترده در کشورهای منطقه و اروپایی در دورهٔ موسمی برگزار می شود. جشنوارهٔ موسمی ساپوتارا در هندوستان نیز که در بین ماه های اوت و سپتامبر برگزار می شود از هشت جشنوارهٔ بزرگ گردشگری است. تورهای گردشگری بزرگی در هندوستان همانند Saputara Ex Tour Package Monsoon خدمات دهی ویژه ای را ارائه می دهند و به دلیل اهمیت موسمی نام خود را از این پدیدهٔ آب و هوایی گرفته اند. در این کشور فصل وقوع باران های موسمی در حدی با زندگی مردم وفق داده شده است که حتی فصل تابستان در متن های دانشگاهی و برنامهٔ تحصیلی و تقویم آموزشی با عنوان ترم مونسون یا نیمسال Academic Calendar for Monsoon Se-2019-2020 mester رواج گردشگری مونسون در این کشور به گونه ای است که در تقویم گردشگری ایالت های مختلف آن از جمله سیکیم (ایالتی در شمال شرقی هند)، ساپوترا و ... فصل تابستان را به فصل مونسون یاد می کنند (از ژوئن تا آگوست) و در این بازهٔ زمانی رویداد های مختلفی را تدارک می بینند. ایران یکی از کشورهای مهم جهان از نظر تنوع و تعدد جاذبه های گردشگری (جزء ۱۰ کشور برتر دنیا) است. جاذبه های فراوان تاریخی، فرهنگی، مذهبی، شهری، روستایی، ساحلی، کوهستانی، همراه با تنوع اقلیمی که بر تمامی جاذبه های دیگر نیز اثرگذار است و همچنین مهمان نوازی ایرانیان، این کشور را در وضعیت مناسبی برای جذب سهم عمده ای از گردشگران بین المللی قرار داده است (ویسی و همکار،۱۳۹۴: ۱۳۷). همان طور که گفته شد پدیدهٔ موسمی در کشورهای هند، پاکستان و بنگلادش تأثیر بسزایی در ایجاد بارش های شدید دارد، از همین رو سواحل اقیانوسی ایران نیز به دلیل نزدیکی به اقیانوس هند از ۹ و در شهرهای جنوبی ابعاد مختلف تحت تأثیر مونسون قرار می گیرند سیستان و بلوچستان همچون سرباز، نیکشهر، ایرانشهر و در بندرَ چابهار و دریای عمان (مکران) بارش هایی با ویژگی بارز ریزش های رگباری و سنگین در مدت زمان کوتاه همراه با تند باد در تابستان رخ می دهد (ایرنا، ۱۳۹۵)؛ بارش هایی که با ایجاد هوای خنک ۱۰ و بهترین فضا برای تفریح و گردش در چابهار و کنارک، خود، زمینه ساز حضور گردشگران و رونق اقتصادی منطقه می شوند (شهبازی،۱۳۹۷). همچنین به منظور آشنایی با فرهنگ و هنر بومی، سازمان منطقهٔ آزاد چابهار با همکاری استانداری، جشنوارهٔ مونسون (جشنواره و نمایشگاه توانمندی های روستاییان و عشایر استان) را هر سال هم زمان با وزش بادهای اقیانوسی و موسمی از سمت دریای عمان و اقیانوس هند، در چابهار برگزار می کند. اصلی ترین این جشنواره ها از۲ تا ۲۶ شهریورماه برگزار می شود که فرصت مناسبی برای معرفی توانمندی ها، ظرفیت ها و زیبایی های سیستان و بلوچستان از رسانه ها به ویژه از شبکهٔ تلویزیونی استانی هامون به مهمانان است (سرایانی، ۱۳۹۶). فصل موسمی با موج های پرقدرت که از وسط اقیانوس هند

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

به سمت ساحل راه می افتد، موجب شکل گیری پدیده های جذابی در چابهار می شود. این موج ها وقتی به ساحل چابهار می رسند، از قدرتشان کم می شود، ولی چون سواحل شرق چابهار دارای صخره های بزرگ است با خوردن موج ها به صخره ها تا چند متر موج هایی تشکیل می شود که آب پاشی به یاد ماندنی برای گردشگران این منطقه را بر جای می گذارد. این موج ها با نفوذ به دهانه و سوراخ های کنار صخره از دهانهٔ روی صخره با قدرت خارج می شوند و پدیده ای دیگر در کنار موج فشان رقم می زنند که نامش آب فشان است. این آب فشان همان فواره است، منتها یک فوارهٔ طبیعی بلند که طول آن گاه به ۴ متر می رسد (عظیمی،۱۳۹۸). ویژگی های دیگر موج های بلند و در عین حال مداوم در این ۳ ماه از سال، این امکان را فراهم می کند تا موج سواران حرفه ای در چابهار برای مسابقات آماده شوند (عظیمی، ۱۳۹۸). در ایران با توجه به وجود منطقهٔ موسمی در شهرستان های جنوبی استان سیستان و بلوچستان، توجه به این پدیده نسبت به جشنواره های هدف گردشگری موسمی در کشور هند بیشتر به صورت جشن های آیینی سنتی و کوچک است تا به عنوان صنعت گردشگری در نظر گرفته شوند. این نوع از گردشگری در ایران به عنوان محصول دوگانه قابل ارائه است، یعنی گردشگری موسمی در کنار گردشگری ساحلی و هنوز در مرحلهٔ جنینی خود قرار دارد و قابلیت آن را دارد که به صورت جهانگردی موسمی مورد توجه قرار گیرد. لذا تحقیق حاضر به دنبال بررسی ظرفیت سنجی پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار است و به دنبال بررسی این مسئله است که پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار تا چه میزان ظرفیت دارد و زیر ساخت های لازم برای احقاق گردشگری مونسون چیست؟

مروری بر ادبیات موضوع

توریسم را می‌توان به عنوان یک تجربه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مرتبط با جابه‌جایی افراد به مکان‌هایی خارج از محل سکونت معمولشان تعریف کرد. مشاهده می شود که گردشگری بر اقتصاد، محیط های طبیعی و ساخته شده، بر جمعیت محلی مکان های بازدید شده و همچنین بر خود بازدیدکنندگان تأثیر دارد. آب و هوا عوامل مهمی در تصمیم گیری گردشگران هستند و همچنین بر عملکرد موفقیت آمیز کسب و کارهای گردشگری تاثیر می گذارند. به طور خاص، آب و هوا به عنوان شرایط موجود که به عنوان میانگین بلند مدت در یک مکان مشاهده می شود، تعریف می شود. در مقابل، آب و هوا بیانگر آب و هوا در یک نقطه خاص از زمان و مکان است. بنابراین، در حالی که گردشگران ممکن است هنگام سفر به یک مکان انتظار شرایط آب و هوایی خاصی را داشته باشند، در حالی که آب و هوای واقعی را تجربه خواهند کرد، که ممکن است به طور قابل توجهی از شرایط متوسط منحرف شود. (بکن، ۲۰۱۰). حتی اگر بیشتر مطالعات تقاضای گردشگری بر روی متغیرهای اقتصادی تمرکز دارند (کراچ، ۱۹۹۴؛ لیم و همکاران، ۲۰۰۸)، اقلیم به عنوان یک محرک کلیدی برای گردشگری و یک ویژگی مهم مقصد شناخته شده است (هو و ریچی، ۱۹۹۲). منبع گردشگری، به عنوان مثال در مورد مقصدهای ساحلی (کوزاک و همکاران، ۲۰۰۸)، یا به عنوان تسهیل کننده ای عمل می کند که فعالیت های گردشگری را ممکن و لذت بخش می کند (گومز ام، ۲۰۰۵). اهمیت ویژگی های آب و هوایی برای مقاصد گردشگری در مواد تبلیغاتی (گومز ام، ۲۰۰۵) و همچنین ساخت تصویر مقصد (پیک، ۲۰۰۲) منعکس شده است.

چابهار شهری به دیرینگی تاریخ است که زیبا و استوار بر ساحل دریای مکران در جنوب خاوری ایران، در استان سیستان و بلوچستان آرمیده است. چابهار با سواحل زیبای خود می تواند به قطب گردشگری تبدیل شود، در فصولی که هوای سرد حاکم بر شمال کشور اجازه بهره برداری گردشگری ساحلی از آن مقاصد را نمی دهد سواحل چابهار با هوای بهاری خود می تواند استقبال گردشگران باشد. نه تنها ساحل زیبای چابهار بلکه این بندر، تنها بندر اقیانوسی ایران و یکی از مهم ترین کریدورهای ترانزیت شمال جنوب و شرق غرب جهان است. چابهاری که یک سو رو به دریا و سوی دیگر رو به کوه و کویر دارد. در کنار زیبایی های طبیعت و ساحل، چابهار از فرهنگ غنی نیز برخوردار است، موسیقی بلوچی، غذاهای محلی، جاذبه های طبیعی و فرهنگی- تاریخی همگی نعمت هایی است که می شود از آن در جهت توسعه گردشگری این مقصد استفاده کرد. وزش بادهای موسمی تابستانه (مونسون) باعث لطافت و خنکی هوای بندر چابهار شده که به همین واسطه گردشگران فراوانی به این منطقه

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

جذب شده‌اند. باد یکی از عناصر مهم اقلیمی است که بر اثر اختلاف فشار هوا بین محدوده های مجاور ایجاد می شود، باد جزو شاخص هایی است که می تواند عامل محدود کننده در توریسم باشد اما امروزه با توسعه زمینه های گردشگری این عنصر محدود کننده در برخی موراد به فرصت عظیم توریستی مبدل شده است، استان سیستان و بلوچستان یکی از استان های غنی کشور به لحاظ داشته های فرهنگی، باستانی، صنایع دستی و البته گردشگری می باشد. چابهار در ماه های (فوریه، مارس، آوریل، ژوئیه، اکتبر، نوامبر، دسامبر) از شرایط عالی برای جذب گردشگر و برنامه ریزی توریسم برخوردار است و شرایط بسیار مطلوبی را برای گردشگرانی که به این منطقه سفر کنند را دارد. و در بقیه ماه های سال (ژوئن، می، آگوست،ژوئیه ، سپتامبر) شرایط طبق طبقه بندی ها از قابل قبول تا عالی می باشد. از لحاظ شاخص TCI و بررسی های انجام شده مشخص شد که در این منطقه شرایط عدم آسایش یا شرایط بحرانی و نامطلوب در هیچ ماهی از سال دیده نشده بلکه در بعضی از ماه ها (می، ژوئن، ژوئیه، آگوست، سپتامبر) شرایط به مرز آن می رسد ولی نامطلوب نمی شود و تقریبا تمام سال دارای شرایط آسایش برای گردشگر است و در کل شهر های زاهدان، چابهار و خاش از پتانسیل بالای جذب گردشگر برخوردار هستند. دیگر شهرها نیز در طبقات قابل قبول، خوب و خیلی خوب منظر مطلوبی برای گردشگری فراهم می کنند (مقیمی و سلیمانی، ۱۳۹۸) هوا و اقلیم به عنوان یکی از عوامل محیط طبیعی در بسیاری از فعالیتهای بازرگانی، کشاورزی و بیشتر از همه در گردشگری، عوامل غالب هستند (ابراهیمی، ۱۳۸۳). گردشگری به طور آشکاری وابسته به اقلیم است و در تقاضای جهانگردی نقش عمده ای دارد (دی فریتاس، ۲۰۰۴، جکویلاین و همکاران، ۲۰۰۵، جکویلاین و همکاران ۲۰۰۴) اقلیم تنها یک عامل حرارتی و فیزیکی نیست بلکه یک عامل زیبایی شناختی نیز هست که بر چگونگی شکل جامعه گیاهی و محیطی و غیره اثر می گذارد (جکویلاین، ۲۰۰۴). اقلیم عامل مهمی در توسعه بخش گردشگری می باشد. در واقع یک اقلیم مناسب می تواند پاسخ های مثبت گردشگران را در پی داشته باشد و گردشگران نیز برنامه سفر خود را با توجه به شرایط اقلیمی و جوی مقصد مورد نظر طرح ریزی میکنند اقلیم یک عامل جغرافیایی است که فضای جغرافیایی ایجاد می کند، و به شرایط محیطی را برای اقامت گردشگران در مقصد گردشگری ایجاد می کند (محمدی و همکاران، ۱۳۸۸، ۱۳۶). با توجه به اهمیت شرایط اقلیمی در چگونگی روند انتخاب مقصد از سوی گردشگران مطالعات زیادی در ایران و دیگر نقاط جهان درباره ارتباط اقلیمی و گردشگری صورت گرفته است برای مثال ابوالحسنی(۱۳۸۲)، در پایان نامه خود قابلیت ها و محدودیتهای اقلیمی صنعت گردشگری را برای شهرستان رامسر و تنکابن بررسی کرده است. ابراهیمی (۱۳۸۳)، در پایان نامه خود شرایط اقلیمی شهرستان سردشت را برای گردشگری با استفاده از شاخص اقلیم توریست (TCI) مورد ارزیابی قرار داده و محمدیان (۱۳۸۳) نیز در پایان نامه خود تحت عنوان تأثیر اقلیم بر صنعت گردشگری شهرستان کرمانشاه با استفاده از آمار ماهیانه هواشناسی در یک دوره آماری ۳۱ ساله و همچنین آمار روزانه ۱۱ ساله با استفاده از روشهای آماری و اقلیمی و بهره گیری از شاخص های تعیین آسایش و راحتی انسان به مطالعه اثر شرایط اقلیمی بر تعداد گردشگران در کرمانشاه پرداخته است. رنجبر (۱۳۸۸)، در شرایط اقلیمی استان فارس را استفاده از نمایه TCI در استان فارس مورد بررسی قرار داد و نتایج حاصل از این شاخص را به صورت نقشه های اقلیمی گردشگری ارائه کرده است و همچنین در تحقیقی دیگر محمدی و همکاران (۱۳۸۸)، چگونگی ارتباط اقلیم با روند گردشگری و اثرات تغییر اقلیم بر گردشگری جهانی را مورد بررسی قرار داده اند همچنین پاپلی یزدی (۱۳۸۵)، خسروی (۱۳۷۹)، شکویی (۱۳۵۴)، و محمدی(۱۳۸۵) به نحوی موضوع ارتباط اقلیم و گردشگری را مورد بررسی قرار داده اند. هریسون و همکاران (۱۹۹۹) اثرات تغییر اقلیم بر روی صنعت گردشگری اسکاتلند را مورد بررسی قرار دادند. در تحقیقی مادیسون (۲۰۰۱)، یک مدل برای نیاز گردشگری ارائه کرده است و برای ارزیابی نیاز زیبایی شناختی از متغیرهای اقلیمی استفاده کرده است. جکویلاین (۲۰۰۴) در مقاله ای برخی از متغیرهای اقلیمی مانند دمای هوا، بارندگی تعداد روزهای مرطوب و تعداد روزهای یخبندان را برای بررسی اثر شرایط اقلیمی در انتخاب مقصد گردشگری در آلمان مورد استفاده قرار داده است. ماتزار اکیس (۲۰۰۴) ، اطلاعات اقلیمی و زیست اقلیمی را برای گردشگری یونان مورد ارزیابی قرار داده و اطلاعاتی را که اغلب برای گردشگری قابل دسترس است را بارش تابش روزانه، خورشید دمای هوا رطوبت نسبی و دمای آب که به صورت ماهانه استفاده می شوند، می داند. ماتزارا کیس (۲۰۰۷)، در مناطق جنوب شرق آلمان در مناطقی که تراکم ایستگاه های هواشناسی در آن ها کم است، اطلاعات زیست اقلیمی را برای گردشگری مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است که نتیجه این

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

تجزیه و تحلیل ها به صورت نقشه های زیست اقلیمی ارائه شده است. در مورد نقش باد در گردشگری تحقیقات محدودی صورت گرفته است. میخائیلیدو [10]و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان اندرکنش تغییر اقلیم و گردشگری به مطالعه این دو در یونان پرداختند. محققان فوق به این نتیجه رسیدند گردشگری می بایست با تغییر اقلیم انطباق یابد. استفاده منطقی از انرژی و مدیریت منابع آب از راهکارهای انطباق با تغییر اقلیم میباشد.

وستربرگ و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش خود با عنوان تأثیر سوء مزارع بادی دور از ساحل و گردشگری پایدار در اطراف مدیترانه در فرانسه و راه های جبران آن به مطالعه تأثیر مزارع بادی فراساحلی بر گردشگری ساحلی پرداختند. تحقیق آنها نشان داد مزارع بادی در فواصل ۸ تا ۱۲ کیلومتر هزینه ای بر گردشگری تحمیل نمی کند گردشگران با توجه به سن ملیت و انگیزه سفر نسبت به ناراحتی بصری مزارع بادی دیدگاه‌های مختلفی داشتند. بیکن (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان «اهمیت» هوا و آب و هوا در گردشگری نقش مثبت و منفی باد در گردشگری» را مورد مطالعه قرار داده است. نتایج به دست آمده نشان داد گردشگران بر اساس شرایط اقلیمی مقصد برنامه ریزی می کنند و این توجه نه تنها دما و بارش بلکه طوفان ها و حوادث استثنایی را نیز در بر می گیرد. نیک اندیش (۱۴۰۱) نشان داد ماه های می، ژوئن و سپتامبر بر اساس تمام مدل های اقلیم گردشگری، برای گردشگری مناسب می باشند که می تواند برای علاقمندان ورزش های آبی مانند موج سواری، اسکی، کایت سواری و قایقرانی استفاده شود. ماه های آوریل، ژوئن، اگوست و سپتامبر برای ورزش های آبی-بادی و ماه های مارس، آوریل و می برای توریسم ماجراجویانه و تجربه توفان های بسیار شدید مناسب می باشند.

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر توصیفی- پیمایشی است و از نظر هدف کاربردی و از نظر زمان مقطعی می باشد. جامعه پژوهش مدیران، کارکنان و فعالین حوزه گردشگری و صنعت گردشگری شامل افرادی مانند راهنماها، رانندگان تاکسی، مربیان و مشاوران گردشگری منطقه چابهار می باشند که تعداد ۱۵۰ نمونه با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شد و روش گرداوری اطلاعات مطالعات کتابخانه ای و میدانی است و ابزار گرداوری اطلاعات پرسشنامه است، که در دو قسمت شاخص های مورد نظر به منظور ظرفیت سنجی پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار شامل ۳۴ سوال و ظرفیت سنجی چالش های پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار بود که شاخص های مورد نظر شامل ۲۲ سوال است و جهت پایایی سوالات با استفاده از الفای کرونباخ ۰.۸۷ به دست آمد و جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار spss استفاده شد.

محدوده مورد مطالعه و جاذبه های گردشگری

چابَهار یا چاه بهار (بلوچی: چهبار) مجهزترین و پیشرفته‌ترین بندر اقیانوسی کشور که درجنوب استان سیستان و بلوچستان است. این بندر در کرانه دریای مَکران و اقیانوس هند واقع شده‌است. این شهر تنها بندر اقیانوسی ایران است که دارای دو اسکله مجهز با ظرفیت ۵/۸ میلیون تن کالا در سال می‌باشد که کشتی‌های اقیانوس‌پیما می‌توانند در اسکله آن پهلوگیری کنند. در حال حاضر بیش از ۶۰ درصد از کالاهای اساسی کشور از این بندر وارد می‌شود و تنها بندری از ایران است که از هرگونه تحریم معاف است.

بندراقیانوسی چابهار به‌دلیل موقعیت راهبردی‌اش، که نزدیک‌ترین راه دسترسی کشورهای محصور در خشکی آسیای میانه (افغانستان، ترکمنستان، ازبکستان، تاجیکستان، قرقیزستان و قزاقستان) به آب‌های آزاد است اهمیت فراوانی دارد و ساخت و ساز و سرمایه‌گذاری فراوانی در آن صورت می‌گیرد؛ از جمله ساخت اسکله و افزایش گنجایش بارگیری کشتی‌های اقیانوس‌پیما (در خلیج چابهار) و ساخت راه‌آهن به‌سوی آسیای میانه و احداث فرودگاه بین‌المللی. این بندر یکی از مهم‌ترین چهارراه‌های کریدور شمال-جنوب بازرگانی جهانی است.

[10] Michailidou

رویکردهای پژوهشی در علوم زمین، شماره ۲۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۳۰ – ۱۵
ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

چابهار علاوه‌بر موقعیت بازرگانی، دارای جاذبه‌های فراوان تاریخی، طبیعی و گردشگری است. آب و هوای این شهر و پیرامون آن همیشه بهاری و معتدل است و به‌همین دلیل چابهار (چهاربهار) نامیده می‌شود.

بندر چابهار به سبب قرار گرفتن در نزدیکی منطقه استوایی، از تغییرات دمای اندکی در فصول مختلف سال برخوردار است. بندر زیبای چابهار گرچه شاید در نخستین نگاه، ناحیه ای محروم و فاقد جاذبه‌های گردشگری و پیشینه تاریخی به نظر آید؛ اما واقعیت آن است که این ناحیه دارای بهترین کرانه اقیانوسی کشور و معتدل‌ترین هوای جنوب کشور است.

چابهار مهم است؛ نه فقط چون یکی از پررونق‌ترین مناطق آزاد ایران به حساب می‌آید، نه فقط چون تنها بندر اقیانوسی کشور است؛ نه فقط چون یکی از بهترین مناظر دنیا را دارد... چابهار مهم است چون بهشتی از ناشناخته هاست که هر گردشگری را شیفته زیبایی‌هایش می‌کند.

منطقه چابهار با مساحتی حدود ۱۷۱۵۵ کیلومتر مربع در منتهی‌الیه جنوب شرقی ایران در کنار آب‌های گرم دریای عمان و اقیانوس هند قرار گرفته‌است. این منطقه از جانب شمال به شهرستان قصرقند و از جنوب به دریای عمان و از شرق به شهرستان دشتیاری و از غرب به شهرستان کنارک محدود است.

بندر چابهار با وسعتی بالغ بر ۱۱ کیلومتر مربع در ارتفاع ۷ متر از سطح دریا قرارگرفته‌است و در ۶۰ درجه و ۳۷ دقیقه طول شرقی و ۲۵ درجه و ۱۷ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. فاصله هوایی منطقه چابهار تا تهران ۱۴۵۶ کیلومتر و فاصله زمینی از طریق جاده ایرانشهر- کرمان ۱۹۶۱ کیلومتر است. فاصله بندر چابهار تا مرکز استان ۷۳۸ کیلومتر می‌باشد. این منطقه حدوداً دارای ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی در دریای عمان می‌باشد.

خلیج چابهار با بریدگی طبیعی و استثنایی خود، بزرگ‌ترین خلیج ایران در پیرامون سواحل دریای عمان به‌شمار می‌رود و نزدیکترین آبراه به اقیانوس هند است. چابهار از تیرماه تا اوایل شهریور تحت تأثیر بادهای سرد قطب جنوب است که در اصطلاح محلی به آن بادهای ۱۲۰ روزه می‌گویند.

همجواری منطقه آزاد چابهار با دریا، نزدیکی به مدار رأس‌السرطان و قرار گرفتن در مسیر بادهای موسمی شبه‌قاره هند و جبهه‌های استوایی موجب گردیده که دارای آب و هوایی گرمسیری و معتدل با رطوبت نسبی باشد. این منطقه گرم ترین نقطه کشور در زمستان و خنک‌ترین بندر جنوبی ایران در تابستان است. متوسط دمای بیشینه (در خرداد ماه) طی یک دوره ۷ ساله ۳۱ درجه سانتیگراد، متوسط دمای کمینه (در دی ماه) ۱۹ درجه سانتیگراد، و متوسط دما در طول سال ۲۴ درجه سانتیگراد است. حداقل رطوبت نسبی ۶۰ درصد و متوسط رطوبت نسبی ۷۰ درصد گزارش شده‌است. متوسط بارندگی سالانه کمتر از ۲۰۰ میلی‌متر در سال است که ۶۴ درصد آن در زمستان می‌بارد.

به‌طور کلی آب و هوای چابهار دارای کمترین تغییرات در فصول چهارگانه سال است و درجه رطوبت تنها در دو ماه از سال (اردیبهشت و خرداد) بالا می‌رود. برای مثال، هوای شهر چابهار در تابستان از تهران خنکتر است. گوادر در شرق چابهار با وزش همیشگی نسیم و باد معروف است و واژه گوادر یعنی جایی با وزش باد چرا که بلوچها به باد «وا» می‌گویند. بندری با همین نام یعنی گوادر در جنوب پاکستان نیز وجود دارد. آنچه کمی برای مسافران و برخی ساکنان چابهار آزار دهنده است شرجی بیش از حد هواست که باعث سنگینی و کسلی بدن می‌شود.

دیدنی های طبیعی

- تالاب صورتی چابهار، یکی از جاذبه‌های خاص طبیعی ایران و چابهار به شمار می‌رود که به‌دلیل رنگ صورتی‌اش از سایر دریاچه‌ها و تالاب‌ها متمایز است.
- خلیج چابهار با جلوه‌های طلوع و غروب خورشید در دریا.
- در کناره‌های دریای عمان و در قسمت جنوبی چابهار صخره‌های بزرگی در اثر پیشروی آب دریا و فرسایش سنگ‌های رسوبی به‌وجود آمده که چشم‌اندازی زیبا را ایجاد کرده‌است.

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

- بندر چابهار دارای دو اسکله بزرگ به‌نام‌های اسکله شهید کلانتری و اسکله شهید بهشتی با ظرفیت تخلیه و بارگیری ۱۵ تا ۱۰۰ هزار تن است.
- در چابهار چندین اسکله صیادی وجود دارد که سه اسکله صیادی تیس، رمین و بریس از بقیه دیدنی‌تر هستند. اسکله رمین در محدوده منطقه آزاد است و تیس در دل منطقه وجود داره و رمین در جاده ساحلی شرق است.
- در بین دشت کهیر و تنگ و در ۲۰ کیلومتری روستای کهیر در مسیر جاده تنگ گالک به‌فاصله چند کیلومتر سه تپه کوچک گل‌فشان به ارتفاع ۱۰ تا ۲۰ متر وجود دارد که دو تای آنها مثل یک تپه معمولی بوده و از چندین سال پیش غیرفعال شده‌است و سومی مثل یک آتشفشان فعال می‌باشد و از دهانه آن گل سرد طوسی‌رنگی تراوش می‌شود. مجتمعی تفریحی در کنار این تپه درحال ساخت است.
- تالاب لیپار در ۲۰ کیلومتری شهر چابهار بعد از روستای رمین در مسیر جاده ساحلی گواتر و در تنگه‌ای بین صخره‌های مشرف به دره‌ای سبز قرار دارد. روستای لیپار بالای تالاب و در میان سبزه‌زارها قرار دارد. در میان دو کوه که فاصله چندانی با هم ندارند آب‌بندی ایجاد شده که آب‌های سرگردان اطراف را جمع می‌کند و به آبگیری به‌طول ۱۴ کیلومتر تبدیل شده‌است. در این آبگیر انواع بوته‌ها و درختچه‌ها از نوع گز، کلیر و چش منطقه‌ای با اکوسیستم خاصی را به‌وجود آورده‌است. پرندگانی چون چنگر، فلامینگو، کشیم، انواع حواصیل، طاووسک، باقرقره، تیهو، عقاب دشتی و خوتکا در منطقه دیده می‌شوند.
- انجیر معابد (لور لول)، و به زبان محلی «کرگ»، درخت بزرگی است که در نوار ساحلی چابهار می‌روید. در آن شیره سفید رنگی جریان دارد و از درختان تیره کائوچوئی به‌شمار می‌آید. تاج این درخت بزرگ و پهن است و از انشعابات آن ریشه‌های نابجا می‌روید. پوست درخت صاف و خاکستری، برگ‌هایش بیضی شکلِ ساده و درشت است و میوه‌های آن نارنجی رنگ و به درشتی فندق و قابل خوردن است. عموماً این درختان دارای قدمتی بالای صد سال هستند و اکثراً در نزدیکی زیارتگاه‌ها قرار دارند یا قبلاً زیارتگاه بوده‌اند. درحال حاضر این نوع درخت در روستاهای رمین، تیس، کوپان، اپکان، ماشی و لیپار وجود دارد.
- در ناحیه ساحلی خلیج گواتر به‌ویژه در خور باهو و در نزدیکی محلی که رودخانه باهوکلات به دریای عمان می‌ریزد، جنگلی درختان حرا وجود دارد. حرا درختچه‌ای است که در مرداب‌های نواحی گرم سواحل عربستان، مصر و جنوب ایران از جمله چابهار می‌روید. از مشخصات درخت حرا این است که دانه‌اش بر روی درخت مادر رشد اولیه را طی کرده و سپس نهال جوان از درخت جدا شده و به مرداب می‌افتد. برگ‌های حرا با دوام است و ظاهرش بیضوی‌شکل و منتهی به یک خامه باریک می‌باشد.
- رودخانه باهوکلات در ۹۰ کیلومتری شرق چابهار به خلیج گواتر و دریای عمان سرازیر می‌شود. این رودخانه به‌ویژه به‌دلیل اینکه زیستگاه تمساح ایرانی و گاندو است از نظر گردشگری اهمیت دارد.
- کوه‌های بدبوم یا مریخی نیز یکی از مناظری است که به‌موازات ساحل از منطقهٔ کچو تا خلیج گواتر کشیده شده‌اند و از پدیده‌های ژئومورفولوژی این ناحیه هستند.
- جزیره شیطان که در دو کیلومتری شرق روستای پسابندر واقع شده و ظاهری صخره‌ای دارد.
- ساحل شب‌تاب چابهار یکی دیگر از مکان‌های دیدنی چابهار است که با قدم گذاشتن در آن در فصل‌های پاییز و زمستان با این پدیده مواجه خواهید شد.
- ساحل درک نیز که کویر به دریا می‌رسد یکی از زیباترین سواحل ایران است که در نزدیکی چابهار است.

آثار تاریخی

- ویرانه‌های تیس در بخش مرکزی دهستان کمبل سلیمان آثاری از ویرانه‌های قدیمی در دره تیس باقی است.
- در محوطه باستانی کنارک در شمال غربی و جنوب شرقی کنارک ابزاری از دوران پارینه سنگی میانی بدست آمده که در یک سطح صاف به صورت پراکنده پخش شده‌اند و شبیه ابزار شمال غربی ایران و ابزار لادیزی می‌باشند و به آثار دوران پارینه

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

سنگی شبیه هستند. در بخش جنوب شرقی ابزاری بدست آمده که در کنار آن‌ها مقداری سفال ساده و منقوش مربوط به هزاره چهارم و اوایل هزاره سوم قبل از میلاد دیده می‌شود.

- بر فراز کوه شهباز بند آثار حصاربند و پی بندهای ساختمان و آثار شهرنشینی و خانه‌های مسکونی باقی‌مانده‌است. بنا بر باور بومی‌ها برفراز این کوه بازهای شکاری شاه تربیت می‌شده‌اند.
- شیرک سنت در شمال و شمال شرقی دره تیس واقع گردیده و دارای اثر دیواری است که از دیواری است که از پیروز گت عظیم‌تر و قطورتر به‌نظر می‌آید و شاید شهرک یا آبادی کوچکی در دره تیس بوده‌است.

قلعه‌ها

- قلعه تیس (قلعه پرتغالی‌ها) در ۵ کیلومتری شمال غربی چابهار، در روستای تیس قرار دارد. این قلعه از دوران اسلامی است و شماره ثبت ملی آن ۵۵۵ است.
- قلعه پیروز گت در بخش مرکزی پنج کیلومتری شمال غربی چابهار در روستای تیس قرار دارد. این اثر از دوره اشکانیان و ساسانیان است. این قلعه بر فراز تپه‌ای در وسط دره تیس واقع است. ارتفاع تپه از ارتفاع دو رشته کوه اطراف تپه بیشتر نیست.
- قلعه بلوچ گت در بخش مرکزی ۵ کیلومتری شمال غربی روستای تیس قرار دارد. این قلعه بر بالای کوهی مرتفع قرار گرفته است آثار دیوار قلعه و یک برج دیدبانی از آن بر جای مانده‌است بقایای دو مقبره هرمی شکل برجسته که با سنگ و ساروج بنا گردیده‌اند و از نوع مقابر اسلامی می‌باشند دیده می‌شود.
- قلعه انوشیروان سنگان در بخش دشتیاری دهستان باهوکلات دو کیلومتری روستای سنگان قرار دارد. قدمت آن ۳۰۰ سال است. این قلعه بر فراز کوهی قرار گرفته‌است. نوشیروان خان از قوم گیچکی ساکن در گیچ حدود ۳۱۱ سال پیش به باهوکلات مهاجرت کرده و قلعه را ساخته‌است.
- قلعه باتل در دبستان پلان روستای گتیگ بر روی تپه خاکی قرار دارد. لایه‌های سنگ عظیمی بر روی تپه نمایان است که با فرسایش خاک زیر آن‌ها خالی شده‌است. آثاری از فسیل حیوانات و صدفهای دریایی در محل دیده می‌شود که بیانگر این است در سالیان کهن این ناحیه جزئی از دریا بوده‌است. در قسمت بالای کوه پاره‌هایی از ظروف سفالی جلب نظر می‌کند. آثاری از برج و باروها دیده می‌شود که به مرور زمان به کلی تخریب شده‌اند که تنها خرابه‌ای از آن باقی‌مانده‌است.
- در محل آثاری از یک چاه به قطر یک متر و سی سانتیمتر و به شکل دایره در دل کوه کنده شده‌است دیده می‌شود.
- در پنج کیلومتری شمال غربی روستای تیس آثار بارویی که چندین کیلومتر طول دارد و دره را از غرب به شرق دربرگرفته وجود دارد که به فیل‌بند معروف است. این دیوار عظیم با سنگ گچ و ساروج ساخته شده‌است. مردم محلی بر این باورند که سطح نزدیک خطالراس این رشته کوه محل نگهداری فیل‌های شاه بوده و فیل بانان در آن جا فیل تربیت می‌کرده‌اند. در حال حاضر در طول رشته کوه فیل بند آثار پی‌ها، بندها و حفره‌ها و چاه‌هایی وجود دارد که احتمال می‌رود شهر قدیمی تیس، تأسیسات ساختمانی، بازرگانی، شهری، انبارها و سراهای مشهورش در قسمت قدیمی و بر فراز ارتفاعات سراسری دره تیس قرار داشته و دره تیس محل زراعت و دامنه آن محل دفن اموات بوده‌است.

گورستان‌های تاریخی

- مقابر جنانی گچ در روستای تیس در دامنه کوه پیل بند در جنوب دره تیس واقع است. جنانی کچ محلی است که بنا بر باور مردم محل سکونت جن‌ها بوده‌است. مقابر جنانی کچ در یک سرازیری ملایم قرار دارند این مقابر با مقابر سیراف بوشهر شبیه هستند. با این تفاوت که تعداد قبرها کمتر و جهت آن‌ها تقریباً شمالی جنوبی یا شمال شرقی جنوب غربی است. در میان قبرها چند قبر ایستاده بچشم می‌خورد و یک مقبره پلکانی با سرپوش صندوقچه‌ای از سنگ وگچ به صورت نیمه سالم بدون لوحه و تزئینات خارجی وجود دارد که به نظر می‌رسد از دوران اسلامی یا جدید باشد. تقریباً حدود ۲۰۰ قبر کهن درمحوطه قدیمی آن وجود دارد.

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

- محوطه باستانی دمب کوه در حدود ۹۰ کیلومتری شمال شرقی چابهار در بخش دشتیاری در فاصله ۲/۵ کیلومتری روستای بلور مچی در ناحیه باهوکلات قرار گرفته‌است.

در این محوطه باستانی حدود ۴۵۰۰ تا ۵۰۰۰ تدفین تخمین زده می‌شود که این قبور به شکل اتاقک‌هایی به اندازه‌های ۱×۱ و ۱/۵×۲ و ۲×۲ متر بنا گردیده‌اند.

- گورستان تپه نهادی در پنج کیلومتری چابهار روستای تیس در دامنه کوه فیل بند و در جنوب تیس در یک زمین با شیب ملایم قرار دارد. تعداد این قبرها زیاد نیست ولی سه مقبره در کنار هم قرار دارند که دو قبر بزرگ در دو طرف و یک قبر کوچک در میان آن‌ها واقع شده‌است. جهت آن‌ها شمالی جنوبی و شیب آن‌ها رو به شمال است، بنابراین سرمرده‌ها در جهت جنوبی شمالی واقع است. هر سه قبر در سنگ کنده شده‌اند. احتمالاً این مقابر متعلق به اعضای یک خانواده هستند که در یک حادثه از بین رفته‌اند چنین مقابری به صورت خانوادگی و دسته جمعی در قبرستان‌های کارتار در لبنان دیده شده‌است.
- گورستان قدیمی دشتیاری در بخش دشتیاری قرار دارد. سر آوریل اشتین در ۱۹۳۲ میلادی این محل را کاوش کرده‌است. قدمت آن به پیش از تاریخ دوره آهن می‌رسد. قبور شناسایی شده در این منطقه دارای نوعی سفال خشن قرمز یا خودی با روکش سفید هستند که بعضی از آن‌ها آثاری از قبیل مانده‌های غذا یا آثار سنگی و فلزی دیگر مشاهده شده‌است و تعداد این قبور به ۳۰۰۰ قبر می‌رسد.
- غارهای بان مسیتی در پنج کیلومتری شمال غربی روستای تیس در دامنه کوه شهبازبند قرار دارد. یک غار طبیعی و دو غار مصنوعی در کنار هم قرار دارند. مجموعه این غارها را مردم محل به نام بان مسیتی می‌شناسند.
- گودانگریز (گودال انگلیس) در پنج کیلومتری شمال غربی روستای تیس در دامنه کوه فیل بند در جنوب دره تیس قرار دارد. مردم بومی نقل می‌کنند که در اواخر دوره قاجاریه و در اوایل دوره پهلوی انگلیسی‌ها به کمک عده کثیری از کارگران بلوچ در این محل اقدام به حفاری کرده و مقادیری سفال، اشیاء برنزی، آهنی و سنگی پیدا و غارت کرده‌اند.
- مقبره سید غلام‌رسول در پنج کیلومتری شمال غربی چابهار قرار دارد. شماره ثبت ملی آن ۳/۱۵۵۹ است. قدمت آن به ۴۶۵ هق می‌رسد. این مقبره با دیواره‌های سفید رنگ به سبک معماری هندی که دروازه ورودی آن در ضلع غربی بنا واقع شده‌است. پس از درب ورودی صحن بزرگ حیاط مشاهده می‌شود و امامزاده در ضلع غربی حیاط قرار گرفته‌است. بر پیشانی ورودی بنا تزئینات نقاشی الوان با طرح‌های نقوش ستاره‌های مشبک وجود دارد.
- قدمگاه خضر در جنوب غربی چابهار در محلی به نام سپوزه واقع شده‌است. خواجه خضر از مشایخ مورد احترام بومی‌ها بوده و وی مقبره‌ای ندارد زیرا مردم بر این باورند که او زنده و پاسدار لنج‌ها و قایق‌های‌شان است. درقدیم مراسم خاصی در این قدمگاه بر پا می‌شد، مردم قربانی یا خرما و حلوا به مکان مورد نظر و در بین افراد تقسیم می‌کردند.

ساختمان‌ها

- ساختمان قدیمی تلگرافخانه چابهار در خیابان مولوی قرار دارد. این ساختمان در سال ۱۲۸۱ هق به وسیله انگلیسها ساخته شده‌است. از قدیمی‌ترین ساختمان‌های سنگی موجود در شهر چابهار است که به منظور رونق دریانوردی، تجارت و ایجاد ارتباط با هند، گواتر، چابهار، جاسک، بندر عباس توسط مجریان خط تلگراف انگلیس در دو طبقه ساخته شده‌است.
- چاه باستانی پلان در بخش پلان روستای پلان قرار دارد و از دوره هخامنشی (سلطنت کوروش) است. این چاه باستانی با آجر ساخته شده‌است.
- چاه باستانی تیس کوپان در دهستان کمبل سلیمان روستای تیس کوپان قرار دارد. این چاه در ارتفاعات شرقی غربی تیس کوپان قرار دارد که در کوه تراشیده شده‌است و به شکل مربع در اندازه‌های ۱/۵ در ۱/۵ متر احداث شده‌است.
- چاه باستانی مزن چات (چاه جن‌ها) درروستای اپکان قراردارد.
- سدهای تیس در روستای تیس در دو طرف دماغه‌ای قراردارند که قلعه تیس بر روی آن واقع است. آثار این سدها به ارتفاع ۲۰ سانتیمتر باقی است و در ساخت آن‌ها از سنگ‌های تراشیده شده و سنگ‌های دریایی تیز و بلند ملات ساروج استفاده

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

شده‌است. تقریباً این سدها هشت متر ارتفاع داشته‌اند که ۴/۶ متر آن به مرور زمان در زیر ماسه‌های ساحلی مدفون شده‌است. انتهای یکی از آن‌ها به کوه پیل بند و دیگری به کوه شهباز بند منتهی می‌شده که به عنوان مانعی از هدر رفتن آب شیرین ناشی از باران جلوگیری می‌کرده‌اند.

یافته ها

طبق نتایج حاصل از پژوهش در خصوص جنسیت، ۳۵ درصد پاسخگویان را زنان و ۶۵ درصد باقیمانده را مردان تشکیل داده اند. درخصوص تحصیلات ۴۵ درصد دارای تحصیلات لیسانس، ۲۹ درصد دارای تحصیلات فوق لیسانس و ۲۶ درصد دارای تحصیلات دکتری می باشند. در خصوص تجربه، ۲۲ درصد دارای ۱ تا ۵ سال تجربه در حوزه گردشگری، ۴۵ درصد دارای سابقه ۵ تا ۱۰ سال تجربه، ۳۳ درصد دارای سابقه بیشتر از ۱۱ سال می باشند. در خصوص سن نیز، ۳۱ درصد دارای سن ۳۰ تا ۴۰ سال، ۴۱ درصد دارای سن ۴۰ تا ۵۰ سال و ۲۸ درصد دارای سن بیشتر از ۵۰ سال می باشند.

جدول (۱). شاخص های مورد نظر به منظور ظرفیت سنجی پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار

ردیف	شاخص ظرفیت سنجی	میانگین	انحراف معیار	اماره فریدمن	رتبه بندی	کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	اشتغال زایی و ایجاد درآمد ارزی برای کشور	4.1100	.96290	24.02	2	795.755	۳۵	۰.۰۰۰
۲	عدم وجود منابع و چشم اندازهای طبیعی و فرهنگی در مناطق آزاد رقیب.	4.0400	.94195	23.11	6			
۳	سرمایه گذاری در تاسیسات زیر بنایی و روبنایی	3.4200	1.05582	14.96				
۴	مبادلات فرهنگی	4.0300	.90403	22.31	7			
۵	امکان دسترسی به بازارهای بین المللی	4.1700	.86521	24.10	3			
۶	نزدیکی به کشورهای پاکستان و افغانستان و حوزه خلیج فارس	4.0400	.94195	23.11	5			
۷	قابلیت تبدیل شدن به مرکز پزشکی درمانی کشورهای منطقه	3.8300	.86521	20.10	14			
۸	ایجاد فرودگاه جدید و افزایش تعداد پروازها	4.1100	.94168	23.58	5			
۹	احداث پایانه مسافری بندر چابهار	3.9400	.89691	21.16	12			
۱۰	توسعه سواحل دریای عمان به عنوان یکی از راهبردهای توسعه	3.2200	1.07853	13.56	28			
۱۱	آثار تاریخی و میراث فرهنگی غنی.	3.9700	.88140	21.73	9			
۱۲	آب و هوای مطبوع در فصل سرد سال	4.0300	.84632	22.04	8			
۱۳	تنوع محیط های طبیعی و بکر بودن آنها و چشم اندازهای متنوع جغرافیایی	4.2300	.86287	25.00	1			

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

۱۴	برخورداری از سواحل دریای عمان و نزدیکی به کشورهای حوزه خلیج فارس و همسایه	3.9700	.84632	21.51	10				
۱۵	مستعد بودن منطقه جهت سرمایه گذاری و برنامه ریزی گردشگری	3.7900	.94596	20.34	13				
۱۶	وجود محیطی آرام و دور از هیاهوی شهرهای بزرگ	3.3700	.79968	14.21	25				
۱۷	جاذبه های ورزشی و تفریحی	3.9200	.92856	21.42	11				
۱۸	موقعیت جغرافیایی	3.2300	1.00358	13.37	29				
۱۹	فقدان محدودیت زمین جهت استفاده توریستی	3.3200	1.12708	14.40	24				
۲۰	اتصال به پیکره سرزمینی	3.3400	1.04659	14.81	22				
۲۱	مهیا بودن حمل و نقل هوایی و دریایی	4.1200	.92420	23.66	4				
۲۲	اقامت ارزان در تابستان	3.3700	.81222	14.60	23				
۲۳	جمعیت کمتر در تابستان	3.1500	.99874	12.67	30				
۲۴	مناظر سبزتر در تابستان	3.2800	1.09249	13.89	27				
۲۵	عکاسی	3.0700	1.13043	12.17	31				
۲۶	جشنواره فراوان	3.0600	1.16185	11.93	32				
۲۷	آبشار ها	3.5600	.95685	17.44	15				
۲۸	موج فشان‌ها و آبفشان‌ها	3.4000	.93203	15.74	21				
۲۹	تسهیل در روند ورود گردشگر به بندر چابهار	3.5000	1.00000	17.10	17				
۳۰	موسیقی آیینی	3.5000	1.09637	16.98	18				
۳۱	دعوت از هنرمندان کشور	3.5800	.91210	17.22	16				
۳۲	برپایی نمایشگاه های صنایع دستی	3.4500	.86894	15.80	20				
۳۳	اعطای جوایز	3.3200	.78983	14.14	26				
۳۴	تخفیف در قیمت کالاها و غیر	3.4300	.97706	16.35	19				

طبق نتایج حاصل از جدول، بیشترین تاثیر از اول تا سوم مربوط به شاخص های مورد نظر به منظور ظرفیت سنجی پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار به ترتیب متعلق به تنوع محیطهای طبیعی و بکر بودن آنها و چشم اندازهای متنوع جغرافیایی، اشتغال زایی و ایجاد درآمد ارزی برای کشور و امکان دسترسی به بازارهای بین المللی است و در رتبه های چهارم تا ششم مربوط به مهیا بودن حمل و نقل هوایی و دریایی، نزدیکی به کشورهای پاکستان و افغانستان و حوزه خلیج فارس و عدم وجود منابع و چشم اندازهای طبیعی و فرهنگی در مناطق آزاد رقیب است. در ادامه رتبه های ششم تا سیزدهم به ترتیب شامل مبادلات فرهنگی، آب و هوای مطبوع در فصل سرد سال، آثار تاریخی و میراث فرهنگی غنی، برخورداری از سواحل دریای عمان و نزدیکی به کشورهای حوزه خلیج فارس و همسایه، جاذبه‌های ورزشی و تفریحی، احداث پایانه مسافری بندر چابهار، مستعد بودن منطقه جهت سرمایه گذاری و برنامه ریزی گردشگری است.

جدول (۲). ظرفیت سنجی چالش های پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار

رویکردهای پژوهشی در علوم زمین، شماره ۲۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۳۰ – ۱۵
ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

ردیف	شاخص ظرفیت سنجی چالش ها	میانگین	انحراف معیار	اماره فریدمن	رتبه بندی	کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	تبلیغات منفی در سطح جهانی علیه ایران	4.0400	1.05333	11.04	16	580.098	۲۱	۰.۰۰۰
۲	رقابت منطقهای با منطقه آزاد گوادر و مناطق آزاد حاشیه جنوبی خلیج فارس	3.4800	.92638	14.10	9			
۳	پایین بودن سطح بهداشت و کمبود امکانات درمانی تخصصی	3.3500	.91425	9.55	18			
۴	پراکنش نامناسب فصلی بازدید کنندگان	2.2300	1.23791	8.64	19			
۵	سرمایه گذاری خارجی اندک در بخش گردشگری	3.5200	1.00985	4.56	21			
۶	آب و هوای گرم و شرجی در اکثر ایام سال و کمبود آب شرب	3.9700	1.03918	10.11	17			
۷	محرومیت شدید منطقه و هجوم جمعیت مهاجر	4.6500	.60927	13.55	10			
۸	تهدیدهای زیست محیطی و ایجاد خسارت به آثار تاریخی، فرهنگی و طبیعی	4.2300	.85108	18.47	1			
۹	مسائل مذهبی و اعتقادی	4.3500	.75712	15.11	5			
۱۰	دگرگونی در ساختار جامعه	4.2000	.98473	16.11	2			
۱۱	ضعف مدیریتی و فقدان ثبات در مدیریت	3.8000	.99494	15.08	6			
۱۲	کمبود راههای ارتباطی مناسب و فقدان ارتباط ریلی	4.3200	.87479	11.62	14			
۱۳	فاصله زیاد فرودگاه از منطقه	4.1600	.97151	15.70	4			
۱۴	ضعف تبلیغات	3.6600	1.33500	15.01	7			
۱۵	نبود مکانهای اقامتی و پذیرایی مناسب برای همه اقشار	4.0400	.90921	11.85	13			
۱۶	کمبود تسهیلات بهداشتی، درمانی و خدماتی	4.0100	.94810	13.12	11			
۱۷	نامناسب بودن زیر ساختهای محیطی و کالبدی	4.1500	.85723	13.12	11			
۱۸	نامناسب بودن تاسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی	4.3100	.72048	15.69	3			
۱۹	دوری از مراکز جمعیتی و مراکز بزرگ شهری کشور	4.1300	.88369	14.47	8			

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

۲۰	عدم هماهنگی با سازمانهای مرتبط در زمینه گردشگری با مردم	3.8200	.85729	11.57	15			
۲۱	نبود حداقل امکانات رفاهی در سایت های گردشگری	3.2100	.79512	6.82	20			
۲۲	فقدان حیات شبانه در کانونهای جمعیتی و مقصد گردشگری	4.0500	.82112	13.07	12			

در خصوص ظرفیت سنجی چالش های پدیده مونسون در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار به ترتیب رتبه های یک تا سه متعلق به تهدیدهای زیست محیطی و ایجاد خسارت به آثار تاریخی، فرهنگی و طبیعی، دگرگونی در ساختار جامعه و نامناسب بودن تاسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی است و در رتبه های چهارم تا ششم به ترتیب برابر فاصله زیاد فرودگاه از منطقه، مسائل مذهبی و اعتقادی و ضعف مدیریتی و فقدان ثبات در مدیریت اشاره کرد و دیگر اولویت ها نیز به در جدول بیان شده است.

نتیجه گیری

آب و هوای موسمی با بارندگی های فراوان با ایجاد گردشگری موسمی یک فرصت عالی برای افزایش و حفظ گردشگران داخلی و خارجی با ارائه تجربه های مختلف و سفرهای پرماجرا برای لذت بردن از جذابیت فصل بارانی در جنوب شرقی ایران است. با توجه به توسعه و گسترش عوامل مرتبط با صنعت گردشگری و پیشنهاد هایی در خصوص استفاده بالقوه از منابع طبیعی و تاریخی چابهار در کنار گردشگری موسمی، امید جدیدی برای صنعت گردشگری است. با پیشگام شدن در خصوص ایده جدید گردشگری موسمی می توان به توسعه صنعت گردشگری چابهار کمک کرد و قبل از برنامه ریزی برای توسعه گردشگری در خصوص پدیده موسمی در چابهار باید به ظرفیت سنجی این پدیده در کمک به توسعه گردشگری ساحلی چابهار انجام داد و توریستی که برای تجربه پدیده مونسون در چابهار می آید علاقه دارد که علاوه بر استفاده از این جاذبه گردشگری، دیگر جاذبه ها را نیز تجربه کند و چابهار یکی از مناطق مهم در خصوص این پدیده و جذب گردشگر دارد که طبق نتایج حاصل از پژوهش، تنوع محیط های طبیعی و بکر بودن آنها و چشم اندازهای متنوع جغرافیایی از عوامل اصلی که می توان به شناخت ظرفیت های توسعه گردشگری ساحلی چابهار کمک بکند و ضمن اینکه این پدیده موجبات اشتغال زایی و ایجاد درامد ارزی را فراهم می سازد و امکان دسترسی به بازارهای بین المللی نیز از عواملی است که می تواند به توسعه پدیده مونسون در منطقه چابهار کمک کننده باشد، از سویی حمل و نقل هوایی و دریایی نیز به توسعه پدیده گردشگری می تواند کمک کند و نزدیکی به کشورهای پاکستان و افغانستان نیز می تواند در جذب گردشگر برگرفته از پدیده مونسون کمک کننده باشد، و عدم وجود منابع و چشم اندازهای طبیعی و فرهنگی در مناطق آزاد رقیب نیز شاید به توسعه گردشگری کمک کننده باشد و پدیده مونسون در این زمینه در منطقه چابهار می تواند وجود چشم اندازهای طبیعی را دوچندان کند، ضمن اینکه منطقه چابهار دارای اثار تاریخی فراوان است و دارای فرهنگ غنی است و برگزاری جشنواره ها و مبادلات فرهنگی و آب و هوای مطبوع در فصل های سرد سال و وجود پدیده مونسون در فصل گرم توانایی توسعه گردشگری ساحلی را دارد و وجود جاذبه های ورزشی و تفریحی نیز از عواملی است که می تواند به توسعه پدیده مونسون کمک کننده باشد و پایانه های مسافری و توسعه آن می توان به توسعه گردشگری و جذب توریست در خصوص پدیده مونسون کمک کند. با وجود عوامل توسعه ساز، چالش هایی نیز وجود دارد که می توان به تهدیدهای زیست محیطی و ایجاد خسارت به آثار تاریخی اشاره کرد که نیازمند ایجاد تمهیدات در خصوص حفظ آثار می باشد و همچنین دگرگونی در ساختار جامعه نیز از دیگر چالش ها می باشد و از سویی نامناسب بودن تاسیسات و تجهیزات تفریحی و ورزشی از جمله چالش های مهم در خصوص توسعه گردشگری چابهار است که نیازمند فراهم سازی زیر ساخت ها در این زمینه می باشد، وجود فاصله فرودگاه تا منطقه گردشگری نیز نیازمند رفع مشکل و وجود سرویس های متعدد رفت و آمد است، مسائل مذهبی

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

و اعتقادی و ضعف مدیریتی و فقدان ثبات در مدیریت نیز در دیگر چالش ها می باشد که برای توسعه گردشگری، نیازمند رفع و تعدیل چالش ها می باشیم.

پیشنهادات پژوهش

- پیشنهاد می گردد سفر با قایق یا کروز در فصل باران های موسمی در برنامه ها گنجانده شود. گردشگران ممکن است در بسیاری از روستاها، بازارها توقف کنند، سبک زندگی واقعی را ببینند و از برنامه های فرهنگی مختلف مردمی در روستاهای مختلف در شب لذت ببرند
- پیشنهاد می گردد در فصل مونسون، در این فصل غذاهای متنوعی را برای گردشگرانی که از گوشه و کنار جهان می آیند تا از زیبایی های آب و هوای موسمی لذت ببرند، ارائه داده شود.
- پیشنهاد می گردد برای برکت آب و هوا، در این فصل میوه های لذیذ زیادی مانند انبه، پاپایا، موز، زیتون، چیکو و پالسا و بسیاری دیگر وجود دارد که طعم و عطر این میوه‌های آب‌خور، گردشگران زیادی را در سرتاسر جهان جذب می‌کند.
- پیشنهاد می گردد از ماهی ها و طبخ آن ها در گردشگری استفاده شود از جمله میگو تازه و ماهی قباد، شیر ماهی، سرخو، سنگسر و .... که می توان به عنوان سوغاتی چابهار از ان ها یاد کرد.
- منطقه چابهار از طریق برندسازی، گردشگری جایگاهی را که شایسته آن است پیدا خواهد کرد. شهرت ابدی آن به عنوان سرزمین رودخانه‌ها، پرندگان، گل‌ها، میوه‌ها و سبزه‌ها به همراه زیبایی بی‌انتها در فصل بارانی می‌تواند چابهار را به عنوان یک مقصد گردشگری جذاب برای گردشگران موسمی معرفی کند و در این زمینه باید از قدرت رسانه و نمایشگاه ها و دعوت از افراد صاحب منظر همینطور بلاگران شبکه های اجتماعی بهره برد.
- توسعه مناسب امکانات گردشگری در سطوح دولتی و غیر دولتی به رونق گردشگری در فصل بارندگی کمک می کند. گردشگری موسمی می تواند به عنوان ابزاری اصلی برای یکپارچگی اجتماعی و توسعه اقتصادی در نظر گرفته شود و این امر به طور خودکار چهره کشور را ارتقا می دهد.
- پیشنهاد می گردد برای اطلاع رسانی به گردشگران ملی و بین المللی، فعالیت های تبلیغاتی غنی از اطلاعات حمایتی و تصاویر بصری جذاب از فصل بارانی در چابهار ایجاد گردد.

ISSN: 2538-3558
http://www.jocs.ir

منابع و مراجع

[۱] فلاح قلاهری، غلام عباس (۱۳۹۳).اصول و مبانی هواشناسی. چاپ دوم، سبزوار: دانشگاه حکیم سبزواری.

[۲] ویسی، هادی (۱۳۹۶).بررسی سیاست گذاری صنعت گردشگری در قوانین بالادستی جمهوری اسلامی ایران «فصلنامهٔ مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی، دورهٔ ۷ ،شمارهٔ ۲۵صص، ۹۴-۹۵.

[۳] ایرنا (۱۳۹۵ ،۱۲ مرداد) «پدیده مونسون زیبا اما بی رحم(http://www. irna. ir/ news/82172275).»

[۴] شهبازی، میترا. (۱۳۹۷).موج فشان و آب فشان مونسون چابهار در انتظار گردشگران برگرفته از http://www.javann.ir/003reM!

[۵] سرایانی، حیدر (۱۳۹۶). جشنوارهٔ تابستانی مونسون و استقبال خوب هموطنان از منطقه آزاد چابهار. ایرنا، برگرفته از www.irna. ir/ news/ 82655939

[۶] عظیمی، سید امیر حسین (۱۳۹۸).مونسون، چشم انتظار گردشگران تابستانی. همشهری انلاین برگرفته از: www.hamshahrionline. ir/ news/446094

[۷] مقیمی، شوکت و سلیمانی، زکیه،۱۳۹۸،بررسی تاثیر باد در گردشگری استان سیستان و بلوچستان با استفاده از شاخص TCI،چهاردهمین کنگره انجمن جغرافیایی ایران،تهران

[۸] نیک اندیش، سرکار خانم دکتر نسرین و اکبری قمصری، هدیه،۱۴۰۱، واکاوی نقش ظرفیت های اقلیمی در توسعه گردشگری با تاکید بر جریان باد، مورد مطالعه: شهر منجیل

[۹] شکوهی، مهدی و یزدانپناه، مسعود، «تأثیر توانمندسازی بر حمایت ساکنان از توسعه گردشگری منطقه گردشگری کمردوغ»، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، د ۲۳، ش ۱، صص ۱۵۱-۱۶۸. ۱۳۹۸،

[10] Chao, W. C., & Chen, B. (2001). The origin of monsoons. Journal of the Atmospheric Sciences, 58(22), 3497-3507. p.3497

[11] Costa, Jorge, “How are companies & destinations surfing the wave of global tourism? Strategic question overview”, Worldwide Hospitality & Tourism Themes, 9: 588–591, 2017

[12] Lenzen, M., Sun, Y. Y., Faturay, F., Ting, Y. P., Geschke, A. & Malik, A., “The carbon footprint of global tourism”, Nature Climate Change, 8(6): 522–528, 2018.

[13] Mason, Peter, “Tourism impacts, planning and management, Publisher”, Routledge, 2020.

[14] Rattanasuwongchai, Nuchnard. ۱۹۹۸. Rural Tourism - the Impact on Rural Communities II. Food & Fertilizer Technology Center ٤٥٨: ١٦-٤. https://www.semanticscholar.org/paper/Rural-tourism-the-impact-on-rural-commu-nities.-II.

[15] Rattanasuwongchai/٢٣٢٨٦١٠٦a٣١٣c٩e٥c٨٤٤f٤٧٥c٢٣٨٩ca٧٢٩٤٣٣٣٧d

[16] Silva, F. B. & Herrera, M. A. M. & Rosina, K.& Barranco, R.R.& Freire, S. & Schiavina, M., “Analyzing spatiotemporal patterns of tourism in Europe athighresolution with conventional & big data sources”, Tourism Management, 68: 101- 115, 2018.

[17] Yang, S., Silva, V.(2013). Monsoons, Wayne Higgins Climate Prediction Center, NCEP/NWS/ NOAA, Maryland, USA

[18] Zargham Boroujeni, Hamid, and Maryam Sedaghat. ۲۰۱۸. A Process Model for Sustainable Tourism Development of the Islamic Republic of Iran (A Grounded Theory Model Based on Five-Year Economic, Social and Cultural Plans of Iran). Tourism and Development ۳(۷): ۷۳-۲۵. http://www.itsairanj.ir/article_۸۱۱۳۹.html. [in Persian]

[19] Zhang, Xue Ming, “Research on the Development Strategies of Rural Tourism in Suzhou Based on SWOT Analysis”, Energy Procedia, 16, 2012.

[20] Michailidou, Alexandra V. & Vlachokostas, Christos & Moussiopoulos, Nicolas, 2016. "Interactions between climate change and the tourism sector: Multiple-criteria decision analysis to assess mitigation and adaptation options in tourism areas," Tourism Management, Elsevier, vol. 55(C), pages 1-12.